

»HVAD ER SEKS ÅR SOM PRÆST?«

Sognepræst, cand.theol. Andreas Rasmussen

»Hvor længe har du været præst?« Spørgsmålet får jeg i kirkedøren for nogle søndage siden. Det er et enkelt spørgsmål og svaret ligeså. Det er blot at henvise til antallet af år, der er passeret siden min ordination i Københavns Domkirke. »Seks år,« svarer jeg prompte. Helt uproblematisk. Samme kirkegænger spørger igen: »Seks år – hvor meget er det som præst?« Jeg tier et øjeblik. »Hvor meget er det?«, tænker jeg. Jeg tror egentlig godt, jeg forstår, hvor vedkommende vil hen. De andre ved udgangsdøren lytter også med nu. Hvad er seks års præsteerfaring egentlig? Jeg kan ikke svare på stående fod og returnerer spørgsmålet med et blodfattigt og uklart, men dog ærligt svar: »Tjo, jeg er ikke lysegrøn længere. Jeg vil heller ikke kalde mig garvet. Jeg er et sted derimellem.«

Men hvad er der egentlig at sige om seks års præsteerfaring? Hvordan er det muligt at gøre status?

Jeg har venner, der arbejder i NGO-verdenen. De taler om »seksårsgrænsen«. Punktet, hvor man bliver så fortrolig med arbejdet og arbejdet så fortrolig med én,

at søger man ikke nye udfordringer, ender man med at »sidde fast«. Da har man fundet sin niche, sit område som man behersker. Og har man først slået sig ned, er det svært at flytte på sig.

Et halvt dusin år har lært mig en del: jeg kan numrene på de fleste kernesalmer; jeg har memoreret indstiftelsesordene; jeg er fortrolig med kommandovejen til at melde ferie; jeg er ikke længere fremmed over for at sidde med efterladte; jeg kender efterhånden også de skrevne – og uskrevne – regler for menighedsrådsarbejde og så videre. Men er disse til lærte kompetencer en måde at besvare spørgsmålet i døren »Hvad er seks år som præst?« I så fald er det et yderst utilstrækkeligt svar. I det følgende vil jeg forsøge at besvare spørgsmålet ad en anden vej; ikke via »færdigheder« men via mine refleksioner og erfaringer over dette at være præst.

Vejen fra bæk til alter

Sneen væltede tungt ned over det juleklare Vesterbro i København ved min indsættelse Lillejuleaften 2012. Domprovsten måtte nær opgive at kæmpe sig vej gen-

nem snedriverne, da han ankom til Apostelkirken. Bygningen ligger godt gemt. En baggårdskirke i en sidegade. Placeringen samt arkitekturen røber en særlig kirkeforståelse. Da man rundt det forrige århundredeskifte begyndte at bygge i Saxogade, var det med en bevidsthed om, at kirken skulle være tilstede dér, hvor folk levede og boede. Ikke på en afsides høj eller på en fashionabel plads, men midt i armoden, som var virkeligheden dengang. Kirken skulle med andre ord være forankret i folks hverdag, hvor svær den end så ud. Diakonien sidder simpelthen i Apostelkirkens mursten. Dengang som nu. Dog har kirkens arbejde ændret karakter i takt med, at levestandarden i nabolaget har forbedret sig markant gennem de seneste hundrede år. I dag har Apostelkirken to grupper, som kirkens arbejde retter sig særligt imod: indsatte/tidligere indsatte samt flygtninge/indvandrere.

Indsættelsesgudstjenesten går i gang. Døren går op, og orgelet sætter i. Da jeg går op af midtergangen sammen med provsten og det øvrige præstefølge, ser jeg også en gruppe asylansøgere, der er mødt op for at markere højtideligheden. Det varmer virkelig. Og de er ikke alene. Sammen med dem sidder dele af den øvrige søndagsmenighed, engelsktalende migranter, der tilhører en international menighed, som holder til huse i kirken, venner og familie. Alle har trodset familiedømets traditioner kort før jul og er mødt op for at vise deres glæde og opbakning til Apostelkirkens nye præst.

Jeg har selv siddet ved siden af dem i de foregående ti år. Mit ansigt er ikke nyt i kirken. Jeg har været en del af Apostel-

kirkens menighed al den tid, jeg har læst teologi på Københavns Universitet. Jeg er ikke et sekund i tvivl om, at jeg er blevet formet og dannet ligeså meget af at sidde på kirkebænken som på universitetets skolebænk. Det må ikke forstås som akademisk foragt. Jeg er glad og taknemmelig for min universitetsuddannelse og ville ikke være den foruden. Men min vej til præsteembedet er snært forbundet med min kirkegang på Saxogade. Jeg begyndte ikke at læse teologi med henblik på at blive præst. Min opvækst i en præstegård har heller ikke i sig selv ført mig i den retning. Min vej fra bænken op til alteret skyldes først og fremmest noget så simpelt som, at der var behov for endnu en præst i *min* menighed. Det diakonale arbejde samt den voksende menighed medførte et øget behov for gejstlig betjening, hvorfor der oprettedes en lokalfinansieret præstestilling. Jeg tror, der findes mange veje – og mange fine veje – til at blive præst. I mit tilfælde var det kombinationen af det ydre kald og mit hjerte for baggårdskirken, der banede vejen. En vej jeg ikke troede fandtes. En uventet åbning, eftersom jeg under det meste af min studietid havde afvist tanken om at blive præst umiddelbart efter mine studier. Nok var det uventet, men mine skridt op til alteret ved indsættelsesgudstjenesten var ikke usikre. Jeg gik dem med ærbødighed over for min nye rolle i menigheden, men mest af alt gik jeg dem i taknemmelighed og glæde.

Præstedyderne

I ugen op til min indsættelse læste jeg *Homiletik – en introduktion i kyrkans förkunselse* af tidligere biskop i Svenske Kyrkan

Martin Lönnebo. Jeg købte det praktisk-teologiske værk antikvarisk, da bogen ikke længere er i trykken. Første udgave tryktes sågar før min fødsel. Den falmede hvide farve, de mange nussede æselører og skrivemaskine-fonten vidner alt sammen om en udgivelse, den moderne udvikling har kørt agterud. Og dog. Om end dette værk på mange måder er skrevet i og til en anden tid, vender jeg igen og igen tilbage til hans indledende kapitel om forkyndelsens redskab, præsten. I en situation, hvor stigende præstemangel er en realitet, og Den Danske Folkekirke på ny må besinde sig på præstens vigtigste kundskaber, svarer Lönnebo sjældent klart: »Den moderna prästen behöver avgjort mer gedigna teologiska kunskaper än teologie kandidatexamen ...« (Lönnebo 1984, 35). De mere gedigne teologiske kundskaber sammenfatter forfatteren i de såkaldte »fem præstedyder« (1: Glæde og lydighed i embedet, 2: Ægte fromhed i kærlighed, tro og bøn, 3: Teologisk indsigt, 4: Personlig modning og 5: Kundskab og erfaring). Jeg vil med udgangspunkt i to af disse reflektere over min tid som præst.

Glæde og lydighed i embedet

Vidste man ikke bedre, kunne man tro, at jeg selv havde valgt prædikenteksten ved min indsættelsesgudstjeneste. Timingen virkede påfaldende. Det er altid Johannes Døberen, der 4. Søndag i Advent fører os over tærsklen til julehøjtiden. »Jeg er en, der råber i ørkenen: Jævn Herrens vej!« (Joh 1:23), læste jeg højt med en stemme, der bævede bag den nypibede præstekræve. Johannes citerer Esajas, når han

skal forklare sig selv over for jødernes udsendte.

Denne tekst vil altid have en særlig plads hos mig. Men det skyldes ikke så meget, at den numerisk set var min første prædikentekst som præst. Det skyldes i langt højere grad, at Johannes' ord er blevet centrale for min forståelse af præsteembedet. Jeg talte over temaet *Johannes som den, der ikke peger på sig selv, men på en anden*. Ordene var bakket op af et billede på gudstjenestefolderens forside. Jeg havde passende valgt Mathias Grünwalds mesterlige Isenheimalter med Johannes Døberen, der med en overdimensioneret pegefinger retter tilskuerens fokus op mod den korsfæstede Kristus. Fingeren der uselvsk peger væk fra sig selv. Jeg fortalte videre om hvordan dette altermotiv hang over Karl Barths skrivebord, og som han på sit dødsleje hævdede sammenfattede hele hans teologi. Barth afkodede hele Johannes Døberens selvforståelse i hans kropspositur. Fødderne er let spredte; en fod er rettet mod Jesus, den anden mod den, der betragter billedet. Og fødderne leder opmærksomheden op på Johannes' krop, men når vi ser op på Johannes' kropsholdning, så tvinges vi til at flytte blikket til centrum, til den korsfæstede. Er Grünwalds Johannes Døber ikke et akkurat udtryk for det kristne kald i almindelighed og præstekaldet i særdeleshed?

»Det är inte jag som har prästembetet. Prästembetet har mig« (Lönnebo 1984, 35), skriver Lönnebo. Disse ord har fulgt - og til tider forfulgt - mig, siden jeg læste dem første gang. At være bærere af dette embede er en art totalbestemmelse, som

ikke kan rummes af professionsdomænet. Arbejdsbeskrivelsen er nyttig og skal agtes, men den rummer præstetjenesten, på samme måde som mit pas rummer min identitet. Kun i formel forstand, kun på skrift. At være præst er »at gå in i en objektiv kallelse och förena denna med sin egen personlighet och öde (red. skæbne) så att personen bliver »ett« med embedet« (Lönnebo 1984, 35). Dette er min paradoksale opgave som præst: Jeg skal være præst med alt, der er mig, og dog er jeg ikke selv subjekt for embedet.

Dyderne er ikke oplistet i prioriteret rækkefølge. Men den prominente placering af præsteembedets objektive karakter er tankevækkende og næppe et tilfælde. Kort sagt: embedsforståelsen står forrest, fordi den i praksis så let havner bagerst. Selv med min beskedne erfaring kan jeg - uden at tøve - bekræfte denne bevægelse.

Indrømmet, præstehvervet nyder måske ikke samme anerkendelse og respekt som tidligere. Men selv den moderne kirkelighed kan være frugtbar jord for selv-promoverende præstelig adfærd. Trods traditions- og medlemstab er præsten stadig uhyre synlig. Man eksponeres som præst. Der er hvilende øjne overalt. Trods dommen om »de store fortællingers død« lader folk præsten få en taleret i deres liv, som politikere og reklamefolk kun kan drømme om. Der lyttes med færre kritiske filtre og følgelig med en større åbenhed. Man kan i dén grad gøre sig gældende som præst.

Og denne personorienterede opmærksomhed er ikke noget, man skal føle hverken ubehag eller skam over at »tage« som

præst. Det er snarere den mere eller mindre udtalte forventning blandt dem på bænkerne. Karisma – ikke i teologisk, men i karaktermæssig forstand - er en præsts mest efterspurgte attribut i dag. Der efterlyses »personlig gennemslagskraft«, »en der formår at brænde igennem«, »en medrivende formidler« – varianterne er mange, men de kan alle føres tilbage til et mål af selvscenesættelse. Vover man at kigge ud i fremtiden, er det svært at forestille sig andet end at tendensen varer ved. Sandsynligvis med styrket kraft. Efter en grundig analyse af mit sogns kommunikationsarbejde, var kommunikationsbureauets konklusion entydig: præsternes synlighed på de sociale medier er et hovedindsatsområde. Et indsatsområde som ikke engang hører fremtiden til, men som må skrives på nutidens tabskonto af forpassede muligheder. En reminder om det uundgåelige: Præstens person fylder, og den kommer til at fylde alt mere.

Er det et problem? Kompromitterer det personorienterede fokus præsteembedet? Ikke nødvendigvis. Jeg er ikke for den upersonlige og karakterløse embedsudøvelse. Forsvinder personen og personligheden, er der ikke tale om »neutral embedsudøvelse«, men tværtimod om et pastoralt svigt. Min personlighed skal ikke bekæmpes som præst. Den skal forenes med det objektive kald. Det er opgaven. Og denne opgave bliver hverken mindre eller lettere med en øget opmærksomhed på min person. Det er en vanskelig øvelse, jeg og fremtidens præster går i møde. Hvordan håndtere det personlige fokus og embedets fokus som to forskellige ting? Evner vi at forstå den store be-

vågenhed som et »periferiens rampelys,« eller dikterer lyskeglen vor selvforståelse? Formår vi som Johannes med vore personer og levede liv at pege uselvvisk væk fra os selv? At pege mod det uoplyste centrum?

Hvis den karismatiske og entreprenante præst synes at være den danske kirkeligheds redningsmand, vil jeg blot tilføje, at præstens embedsforståelse aldrig har været vigtigere. Lydighed i embedet er da først og fremmest at ikke tilrane sig embedets subjektposition.

Denne besindelse må gøres igen og igen. Jeg taler ikke fra et triumferende standpunkt af egne erfaringer. Tværtimod. Jeg kender særdeles godt fornemmelsen af den form for embedsfuldkommenhed, som blikkene fra bænkerækkerne og den ophøjede plads ved alteret kan give mig. Og det er for forenklet at karakterisere denne fuldkommenhed som forfængelighed eller opmærksomhedsyge. Fuldkommenheden viser sig mindst ligeså meget derved, at jeg forstår mig selv og mine ressourcer som embedets *sine qua non*. Om mine evner ultimativt er det, jeg soler mig ved, når jeg lykkes, eller pissen jeg rammes af, når jeg mislykkes, spiller egentlig ikke den store rolle. Begge dele afspejler samme syn på præstetjenesten.

Der findes dybest set kun ét embede. Kristi embede. Jeg er et redskab.

Jeg beder mig ind i denne erkendelse hver søndag morgen. Efter nogen tid som præst mærkede jeg, hvor hovedkulds jeg ofte kom ind i gudstjenesten. Jeg følte mig så underligt adspredt under klokke-ringningen: praktiske detaljer fyldte mit

hoved, og adrenalinen pumpede rundt i kroppen over snart at skulle »på«. I ønsket om en bedre gudstjenesteforberedelse skrev jeg en bøn, som i dag hænger med en tegnestift i dørkarmen mellem præsteværelse og kirkerum. Jeg beder den hver gang som det sidste, før jeg træder ind foran alteret:

Herre, fra dig og ved dig og til dig er alle ting; din er magten og æren i evighed!

Når vi fejrer gudstjeneste i dag, er lovsangen herfra blot fattige toner i sammenligning med universet og engleskarerne, som lovpriser dig.

Og dog var det til os, du steg ned; til os mennesker med vor halvhjertede lovsang. Du forenede dig med os, for at drage os til dig.

Herre, vi be'r dig: må vore ord og sang, bøn og bekendelse – i dag og alle dage – være vort gensvar til dig, du som hele tiden giver dig selv hen for os.

Vi be'r ikke så meget om kraft for vor tjeneste, som vi be'r dig: gør os delagtige i din tjeneste for denne verden.

Du, som er den ene og sande tjener ved Jesus Kristus, vor Herre. Amen!

Teologisk indsigt

Hvad er teologisk indsigt? Lønnebo afstår fra at gøre denne indsigt identisk med teologisk fagkundskab. »Guds og menneskets mysterium« er indsigstens grundlæggende sigte, og denne kan ingen give en akademisk redegørelse for. Men snart derefter tilføjer Lønnebo det berømte *Men!*: »Men sanningen är en och har alltid en faktasida« Uden denne for øje vil præsten før eller siden være overladt til åndelige vrang-

forestillinger. Præsten bør følgelig være »kunskapsmässigt fackman och göra allt vad som står i mänsklig makt för att nå teologisk insikt« (Lönnebo 1984, 40).

Det er muligvis her ved denne præstedyd, at jeg har mit største opgør efter seks år. Der er grund til selvransagelse. Det hører til skæbnens ironi, at denne tilståelsessag kommer fra en præst, der er uddannet i et system, der sætter en ære i at værne om de traditionelle teologiske discipliner. Rygtet om, at danske Folkekirke-præster hører til de bedst uddannede fagteologer i verden, kommer ikke ud af det blå.

Sandheden er også, at jeg føler mig mere ramt som præst end som cand.theol. Jeg slår ikke mig selv i hovedet med min blå Nestle-Aland over, at mine sprogkundskaber ikke er, hvad de har været. Jeg kan også fint leve med, at de kirkehistoriske tidslinjer ikke længere står så skarpt. Teologisk fagkundskab er for mig ikke først og fremmest at holde universitetstiden i trim. Der er et løbende »videnssvind« fra kandidateksamen, som jeg er ganske afklaret med og sjældent begræder.

Min bekymring er af mere pastoral-teologisk karakter og kan bedst udtrykkes med et billede, jeg stødte på hos den nu afdøde præst Eugene Peterson. I sin bog *The Contemplative Pastor* skriver han om nødvendigheden af, at det er det samlede sind og det klare blik, der bør præge præsten. Peterson taler om præsten som »den beredte harpunskytte« efter Herman Melvilles fortælling om *Moby Dick* (Peterson 1993, 24). På det kaotiske hav sejler kaptajn Ahab i jagten på den store hvide hval. Alle mand om bord arbejder

energisk, med undtagelse af en, som gør absolut ingenting. Det er manden med harpunen. Han står blot stille, beredt og afventende. Melville forklarer det stillestående besætningsmedlem: for at sikre harpunens nøjagtighed, må alle harpunskytter i denne verden handle på baggrund af lediggang og ikke af hårdt slid. Analogien er svær at overse. Præstens opgave er ikke at imitere sømændenes muskuløse aktivitet, men derimod at antage harpunskyttens stilhed og opmærksomhed (Peterson 1993, 24-25).

Det sortner for mit blik, når jeg overfører dette harpunskytte-ideal på min og mange præsters hverdag. Selv ikke med den bedste vilje, får jeg enderne til at nå sammen. Der er tale om et fundamentalt mismatch. Hvordan jeg end vender og drejer det, ender jeg altid ud med at have mere tilfælles med den virksomme sømand end med den opmærksomme mand med harpunen.

Er det urimeligt at gøre virksomhed og opmærksomhed til hinandens modsætninger? Det er i hvert fald en nuanceløs kontrastering. Men analogien til »den beredte harpunskytte« er berettiget i den forstand, at den blotlægger, at der påhviler præsten en særlig opgave, som ikke løses med knofedt, men derimod med fordybelse. Det vil sige den myreflittige præst kan være nok så aktiv og allestedsnærværende og dog svigte noget helt grundlæggende på én og samme gang. »Præsten bør arbejde mere på dybet end i bredden«, som en sagde til mig engang. Og dertil kræves teologisk indsigt.

Hvordan er det kommet dertil, at fordybelsen lider åndenød? Hvorfor kan jeg

genkende mig selv bedre i sømandens kraftanstrengelse end i harpunskyttens klarsyn?

En del af forklaringen har organisatorisk karakter. Præster i dag har det ganske enkelt (også) som sin opgave at skabe fremdrift. Alle vil gerne have et godt hoved og et varmt hjerte hos en præst, men disse gør det ikke alene. Der skal også pastorale muskler til. Disse kaldes for »præsteressourcer« og kan omsættes til at gennemføre kirkens forpligtelser og lokale initiativer samt at give drømme og ambitioner ben at gå på. Altså, »ressource« forstås fortrinsvist som *man power*. Præster i dag er langt på vej lokomotiver, der trækker betydelige dele af kirkens arbejde. Modsat de fleste øvrige, der tager del i kirkens arbejde, får præsten endda løn for sin indsats. Det er vanskeligt at se, hvordan denne struktur på nogen måde skulle tillade at se »den nødvendige ledigang« som en vital del af præstens virke.

I egenskab af præst sidder jeg med i cirka femogtyve udvalgssammenhænge: børneudvalg, lejrkomite, Menighedsplejen, sågar et gårdlaug for blot at nævne nogle stykker. Ikke alle mødes lige regelmæssigt, og nogle er kun til særlige lejligheder. Der er ikke et eneste af udvalgene, hvor min deltagelse som sådan er ufrivillig. Isoleret set kan min plads i hvert udvalg uden videre retfærdiggøres. Er de mange udvalg dybest set ikke et udtryk for, at der er liv i foretagendet? Et udtryk for et engageret lægfolk, som har forstået, at kirken ikke alene må tegnes af præsten? Og man kan gå skridtet videre: Er arbejdet, som udgår fra disse udvalg, ikke et tegn på et velkomment og forfri-

skende syn på kirken? En kirke, som ikke udelukkende er sat i verden for at døbe og begrave dens medlemmer, men som også vil noget i perioden derimellem?

Jeg ønsker ikke at rulle tiden tilbage. Jeg glæder mig over, at vi er forbi den tid, hvor kirkerummet kun behøvede at være opvarmet om søndagen. Men foretagsomheden, som særligt præger dele af kirkelandskabet i Danmark, har sin pris. Aktivismens *collateral damage* er en forarmelse af præstens teologiske fordybelse. Man kan ikke både være sømand og harpunskytte på samme gang. Man kan ikke både sidde i femogtyve udvalg og samtidig tyde tidens tegn. Den gamle, stuelærde præstegårdsteologi er heller ikke uden omkostninger, men den fastholder i det mindste præsten på vigtigheden af selvstudier. Sandheden har en »faktaside«, som Lønnebo skrev det. Denne faktaside bør ikke blot få opmærksomhed, når alle andre aktiviteter er afviklet. Faktasiden er derimod af afgørende betydning for »altid fuldkomnere at danne og duelliggøre mig til dette hellige embede«, sådan som det lyder i præsteløftet.

Det skal nævnes, at der er strukturelle tiltag, der hjælper mig og andre præster, der let gribes af de mange gøremål. Jeg har blandt andet årligt to læseuger, hvor min kollega dækker ind for mig, så jeg har et fastdefineret tidsrum, hvor jeg kan fordybe mig i selvvalgt læsestof. Jeg har desuden været igennem et efteruddannelsesforløb med et fint udbytte.

Disse tiltag er velkomne og vigtige. Men de forbliver sekundære. Det er først og sidst den enkelte præst, der må bestræbe sig på at danne og duelliggøre sig i det

daglig – igennem bøger såvel som gennem det levede liv. Den organisatoriske udfordring er allerede beskrevet, men der findes et ligeså så presserende spørgsmål, som er af mere personlig karakter: Vil jeg virkelig fordybelsen? De kirkeorganisatoriske forhold er måske ikke en medspiller, men de er helt afgjort en let syndebug, når det gælder præstens fordybelse. Aldrig mærker jeg indboksens og excel-arkenes tiltrækningskraft så markant, som når jeg har en formiddag uden kalenderaftaler. Det er svært helt at afgøre, om det er hængepartiernes dårlige samvittighed, eller om det er, fordi det er lettere og mere ukompliceret at blive ved computeren frem for at åbne bøgerne. Men bundlinjen er den samme: fordybelse forudsætter en aktiv beslutning fra min side. Den kommer ikke af sig selv. Jeg skal vælge den.

Epilog

Det er fjerde søndag i Advent og Lillejuleaften. Der lyder en summen af mange tungemål i bænkerækkerne. Med ét oplyder den. Døren går op, og orgelet sætter i. Menigheden rejser sig. Det gør jeg også. Ind kommer to iranske par med deres børn, der skal døbes. De ser glade ud, smiler og man kan se på dem, hvor stor denne

dag er. Glæden er gengældt. Jeg sidder på en af de bagerste rækker og bemærker ved min side en persisktalende kvinde, der tripper med fødderne. Det er rå, ufortyndet glæde i gulvhøjde. Det smitter, uden at det kan ses på mine fødder. Det er min seksårsdag som præst. Helt præcist. Jeg er hverken i kjole eller foran alteret, men fra kirkens agterparti overvældes jeg af den samme taknemmelighed, som fyldte mig ved min indsættelsesgudstjeneste. Jeg når at tænke »Jeg er privilegeret – det er det vigtigste at sige efter seks år«, inden jeg og den øvrige menighed stemmer i *Op, thi dagen nu frembryder!*

Litteratur

- Lönnebo, Martin. 1984. *Homiletik – en introduktion i kyrkans förkunnelse*. Arlööv: Berlings
- Peterson, Eugene H. 1993. *The Contemplative Pastor*. Grand Rapids/Cambridge: Wm. B. Eerdmans

Forfatter

Andreas Rasmussen
Apostelkirken, Vesterbro Sogn
Saxogade 13
1669 Kbh V
pear@km.dk